

EULITA

Oikeustulkkausdirektiivin täytäntöönpanon tilanne Suomessa

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2010/64/EU täytäntöönpano aiheutti Suomessa muutamia muutoksia oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lakiin ja eräisiin muihin lakeihin (HE 63/2013). Lisäksi uutena saatettiin voimaan laki oikeustulkkipirekisteristä (HE 39/2015).

Tulkkauksen osalta Suomen rikosprosessin katsottiin suurelta osin vastaavan direktiivin vaatimuksia jo ennen sen voimaantuloa, koska laissa olivat jo säännökset epäillyn ja syytetyn oikeudesta tulkkaukseen sekä esitutkinnassa että oikeudenkäynnissä. Tulkkaukseen liittyvistä lainmuutoksista mainittakoon esim. tarkennetut säännökset epäillyn tai syytetyn ja hänen avustajansa välisen neuvottelun tulkkauksen maksuttomuudesta asianosaisen varallisuudesta riippumatta ja säännökset viittomakielisen tai kuulo- tai puhevammasta kärsivän oikeudesta tulkkaukseen oikeudenkäynnissä. Käännösten osalta epäillyn tai syytetyn oikeuksia saada rikosprosessin eri vaiheissa käännöksiä eri asiakirjoista tai niiden olennaisista osista parannettiin direktiivin myötä. Kaiken kaikkiaan voidaan todeta, että epäillyn tai syytetyn kielellisiä oikeuksia koskevat rikosprosessuaaliset säännökset täyttävät direktiivin vaatimukset.

Merkittävimpiä direktiivin aikaansaamia muutoksia Suomessa ovat oikeustulkkipirekisterin perustaminen ja oikeustulkkipirekisterilain voimaantulo ja niiden johdosta oikeustulkin tutkinnon perustaminen ja oikeustulkkipikoulutuksen aloittaminen. Suomeen jo vuosikymmeniä sitten muuhun tarkoitukseen perustetun auktorisoitujen kääntäjien rekisterin katsottiin täyttävän direktiivin vaatimuksen pätevien kääntäjien rekisterin osalta.

Merkittävin direktiivin täytäntöönpanoon liittyvä epäkohta Suomessa on, ettei direktiivin tarkoitus pätevien kääntäjien ja tulkkien käytöstä rikosprosessin eri vaiheissa ja eurooppalaiseen pidätysmääräykseen liittyvässä menettelyssä toteudu. Direktiivin lähtökohtana on, että pätevien oikeustulkki- ja oikeudellisten tekstien kääntäjien rekisterit asetetaan suoraan oikeudenkäyntiavustajien ja viranomaisten saataville. Suomessa em. rekisterit ovat julkisia, mutta kuten jäljempänä esitetystä tulkin ja kääntäjän kelpoisuutta säätelevistä säännöksistä ilmenee, niin laki ei velvoita viranomaisia käyttämään niissä olevia tulkkeja tai kääntäjiä.

Esitutkintalain 4 luku 12 §. Esitutkinnan käsittelykieli

/--/ Tulkkina saa toimia rehellinen ja muuten tehtävään sopiva henkilö, jolla on tehtävän edellyttämät taidot. Esitutkintaviranomaisen on määrättävä tehtävään uusi tulkki, jos asianosaisen oikeusturva sitä edellyttää. Esitutkintaviranomainen voi määrätä tehtävään uuden tulkin myös muusta painavasta syystä.

Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa 6 a luku 6 §

Tulkkinä tai kääntäjänä saa toimia rehellinen ja muuten tehtävään sopiva henkilö, jolla on tehtävän edellyttämät taidot.

Tuomioistuimen on määrättävä tehtävään uusi tulkki tai kääntäjä, jos asianosaisen oikeusturva sitä edellyttää.

Koska laki ei velvoita viranomaisia käyttämään em. rekistereissä olevia kääntäjiä ja tulkkeja, rekistereitä ei viranomaisten keskuudessa juuri tunneta. Ellei rekistereissä olevia päteviä tulkkeja ja kääntäjiä käytetä, direktiivin tarkoitus – oikeudenmukainen oikeudenkäynti ja asianosaisen oikeusturva – saattaa vaarantua.

Viranomaiset hankkivat tarvitsemansa käännös- ja tulkkaukspalvelut pääsääntöisesti puitesopimuksen mukaisilta toimittajilta. On kuitenkin tärkeää tiedostaa, että direktiivin edellyttämät pätevien ja itsenäisten tulkkien ja kääntäjien rekisterit on tarkoitettu suoraan mm. viranomaisia eikä kaupallisia toimijoita varten. Ylimääräisen kaupallisen linkin tai linkkien muodostuminen viranomaisten ja rekisteröityjen kääntäjien ja oikeustulkkienväliin on ristiriidassa direktiivin tarkoituksen kanssa eikä sille ole oikeusvarmuuden tai oikeustulkkauslaadun näkökulmasta perusteita.

Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto ja Käännösalan asiantuntijat KAJ toivovat, että EULITA jatkaa erityisesti työtä sen hyväksi, että direktiivin tarkoittamien pätevien kääntäjien ja tulkkien käyttäminen tehtäisiin EU:ssa velvoittavaksi. Allekirjoittaneet järjestöt kannattavat myös järjestelmää, jonka avulla jäsenvaltioiden oikeustulkkierekisterit ja oikeudellisten tekstien kääntäjien rekisterit voidaan yhdistää, jolloin pätevän tulkin tai kääntäjän tilaaminen toisesta maasta olisi mahdollista. Haasteeksi siinä kuitenkin saattaa muodostua seikka, että tutkinnot ovat kansallisia.

Hanna Gorschelnic

Kristiina Antinjuntti

Käännösalan asiantuntijat KAJ ry:n
toiminnanjohtaja

Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto
toiminnanjohtaja